

Gün Ortasında Karanlık- Arthur Koestler

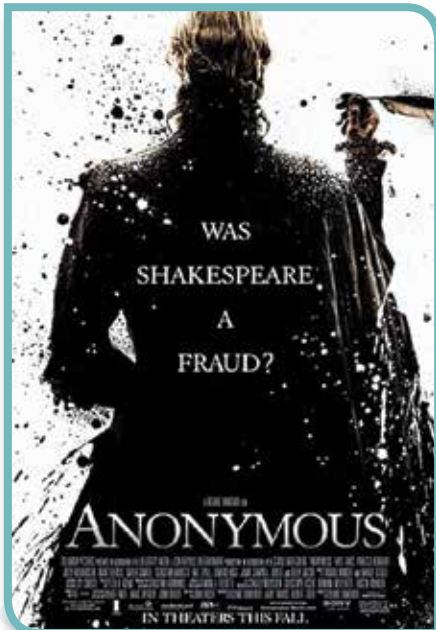

Künye: Koestler A., (2004) Gün Ortasında Karanlık, İletişim Yayınları.

Kendi ellerinizle oluşmasına katkı sağladığınız, bütün hayatınızı adadığınız devrim ülküsünün devrim gerçekleşikten sonra sizi vurması kadar acı başka ne olabilirdi ki? Hapsedildiğiniz hapisane değil, oraya 'devrim karşıtı' denilerek atılmış olmanın verdiği acıyı taşıyordu yüreğinde Rubashov. Mensubu olduğu partinin gözünü iktidar hırsı bürümüştü. Hani önemli olan devrimdi, neydi peki bu yönetme hırsı. Partinin başkanı devrimin esas kurucularını bir bir yakalatmış ve onlardan kurtulmuştu. Artık devrimin esas amacını hatırlayan kimse kalmamıştı. Peki şu anda yıktıkları eski rejimden ne farkları kalmıştı? Rubashov hapishanenin soğuk zemininde otururken tüm bu sorular aklını kemiriyordu. Yan koşuşta yatan eski rejim yanlısı, tek arkadaşı olmuştu. Nasıl onunla arkadaş olup, onu anlamaya çalışabilirdi? Ama olan buydu. İki de yan yanaydı, bu çok anlamsızdı. Biri eski rejim yanlısıydı, diğeri o rejimi yıkan devrimcilerden biri. Aynı suçla suçlanıyorlardı. Bu eşsiz romanda sadece karakterlerin iç hesaplaşmaları ve sorgulamalarını görmüyoruz, aynı zamanda karakterlerin birbirleriyle karşılıklı diyalogları eşliğinde gücün büyüü, ülkünün değeri, devrimin anlamı, iktidar hırsının karanlığı olgularına yolculuk yapıyoruz; kahramanlarla birlikte sorguluyoruz. Partinin başkanı, parti için devrimin tüm değerlerini yok sayarken, sanki romanın içinde orda yaşamışçasına kanınızın çekildiğini hissediyorsunuz. Adından da anlaşıldığı gibi gün ortasında karanlığı yaşıyorsunuz. Doğru neydi, iyi neydi unutuyorsunuz, karıştırıyorsunuz, şaşırıyorsunuz. Yazar, kahramanı Rubashov üzerinden iktidar-yetki ilişkisini sorgularken, öznel 'iyi' aynı zamanda nesnel 'iyi' de olabilir mi ve kişi insanlık adına insan'a kendi öznel 'iyi'sini dayatabilir mi sorularına da cevap arıyor. Gerçekten her düzen topluluğun iyiliği için midir? Birey, ortak çıkarlar için feda edilmeli midir? Yoksa toplum mu birey uğruna harcanmalıdır? Bu ikilemler arasında düşünmeye zorluyor yazar sizi. Bunu yaparken sade, parçalı, üstü kapalı ama sürükleyici bir üslup kullanıyor. Bir yandan duyguların dilini kullanırken aynı zamanda gerçekleri de serpiştiriyor araya. Distopyalara meraklı olanların özellikle ilgisini çekecek bir kitap Gün Ortasında Karanlık. Distopya dedik ama aslında bu yaşanmış bir distopya. Yazar aslında bu romanda alenen Stalin Rusyasını anlatmakta ve eleştirmektedir. Kendi yaşamöyküsü de en az eserleri kadar ilginç olan ünlü romancı, ustaca bir kurgunun içine yerleştiği mahkumları, hapisane hücrelerini, sorgu odalarını olabildiğince canlı bir dille anlatıyor. İspanya'da Ölüm Günceleri, Haçsız Haçlılar, Spartaküs gibi kitapların sahibi Arthur Koestler, bu romanında öncekilerde olduğu gibi bizleri kahramanla duygu birliğine davet ediyor.

Bir Kitap, Bir Film

Anonymous\Anonim

Yönetmen: Roland Emmerich

Oyuncular: Rhys Ifans, Vanessa Redgrave, Joely Richardson, David Thewlis, Xavier Samuel, Sebastian Arnesto, Rafe Spall, Edward Hogg, Jamie Campbell Bower

Yılı: 2011

Süre: 130 dk.

Bu eşsiz filmin yapım yılı 2011. Sinemanın en verimli ve güzel filmler yaptığı zamanı arkamızda bıraktık derken böyle bir filmin varlığı sizi mutlu edecek. Yönetmeni daha önceleri Kurtuluş Günü, Godzilla, Yarından Sonra gibi unutulmaz eserlerin de sahibi olan Roland Emmerich. İmdb puanı 6.8 olan film, İngiltere yapımı. Film etkileyici bir sahne ile daha ilk dakikalardan itibaren sizi içerisine almayı başarıyor. Kalabalık Londra trafiğinde bir taksi duruyor ve içerisinden bizim film boyunca anlatıcı olarak tanıyacağımız karakter hızlı adımlarla tiyatroya giriyor. Tiyatroda sergilenen oyunun adını ekranda görüyoruz ve oyunun adı filmimizin adı olan 'Anonymous'. Anlatıcımız derin bir nefes alır ve perde açılır, oyun sergilenmeye başlar. Aynı anda bizim de izleyeceğimiz hikayemiz başlayacaktır. Ama anlatıcının da söyleyeceği gibi bu hikaye alışılmışın çok dışında, farklı ve karanlık. Bu basit bir hayat hikayesi değil, bu hikaye 'kalemler ve kılıçlar, güç ve ihanet hakkında; kazanılan bir sahne ve kaybedilen bir tahtla ilgili'. Film sadece yaşadığı dönemin değil bu çağın ve geleceğin de en büyük yazarlarından birisi olan William Shakespeare'in hayatını farklı ve çok da tartışılan bir soruya yanıt arayarak işliyor. Sizleri bir anda Elizabeth dönemi İngilteresine götürüyor. Ve o esas soruyu sorarak başlıyor, William Shakespeare'in eserlerinin arkasında başka biri mi vardı? O unutulmaz tragedyaların, komedyaların, sonelerin sahibi başka birisi olabilir miydi? Bu film aynı zamanda dönemin kirlenmiş ve skandallarla dolu siyasetini, kraliyet ailesinin güç tutkunu, küstah hallerini açıkça gözlerinizin önüne seriyor. Filmde özellikle yazar Benjamin Johnson ile asilzade Edward arasında geçen diyaloglar edebiyatseverlerin ve özellikle yazma tutkusuna sahip olanların iki kat hoşuna gidecektir. Kelimelerin gücüne bir övgü, zamanları aşmanın tek yolunun yazmak olduğuna dair bu büyümlü hikayede seyir keyfinize muhteşem müzikleri de eşlik etmektedir. Müzikleri o kadar yakışmış ki filme, melodiyi duyduğunuz anda kendinizi orada hissediyorsunuz, özellikle yazmanın üstünlüğü hakkındaki diyalogların eşliğinde harika bir his bırakıyor üzerinizde. Ve bu eşsiz kurgunun sonuna öyle güzel bir tirat ile imza atılmış ki, film bittiğinde akan yazılara bakakalıyorsunuz. Yazma tutkusuna adanmış bir hayatın hiç bilinmeyen hikayesi. Siz hep size anlatılan aynı hikayeleri dinlediniz, bu film ile gerçeğe bir de bu yönü ile bakın. Ve kelimelerin gücüne her zaman inanın, onlar dünya üzerinde nefes alan bir insan var olduğu müddetçe yaşayacak. Sizi de yaşatacak, adınız bilinse de bir sır olsa da...

"Küçük Prens" Ankara'da!

"Küçük Prens" bir dünya klasiği. Her klasik gibi, farklı mecralarda, farklı biçimlerde yorumlanmaya da açık bir yapıt. Exupery'in bu küçük ve sevimli öyküyü yazarken sevimli kahramanının günün birinde sevgi ve paylaşımın güzelliği, estetik olanın zarafeti konusunda bayraktarlık yapacağını düşündüğünü hiç sanmıyorum; ne ki, günümüzde insanlar yine kendilerine ait değerlere farklı düzlemlerde bir görev yüklemekten nedense geri durmuyorlar. Sözü ettiğimiz sevgi, acı çekme, ötesinde yine insana çok yakışan kimi duygu ve durumların aktarımıyla ilgili olarak "Küçük Prens"e böylesi ağır bir yük yüklemiş olmanın bir haksızlık olup olmadığını da zaman zaman düşünmekten geri duramam.

Kimi zaman bir sinema filmi, çizgi roman ya da müzikal olarak karşımıza çıkan "Küçük Prens" bu kez benim karşıma bir tiyatro oyunu olarak çıktı. Ankara'nın köklü ve deneyimli sahnelerinden Tiyatro Tempo, Prensimizi bir kukla oyunu olarak sahneye taşımayı uygun görmüş bu kez.

Bilindiği gibi Tiyatro Tempo, bir kukla tiyatrosu olarak sürdürüyor

varlığını. Gerek çocuklar, gerekse yetişkinler için gerçekleştirdiği etkileyici performanslarıyla onların her zaman için ayrıksı bir yeri var sanat dünyamızda. Tiyatro Tempo, "Küçük Prens"i sahneleme konusunda bir Rus yönetmenden, Antonina Dobrolyubova'dan yardım almış. Dobrolyubova, Exupery'in kitabından yola çıkarak oyunun metnini de hazırlamış aynı zamanda. Yönetmen bununla da yetinmemiş, Rusya'dan gelirken orada yaptırdığı kuklaları da yanı sıra getirmiş. Sonuçta hoş bir "kara tiyatro" örneği olarak karşımızda duruyor "Küçük Prens". Onun gezegenler arası yolculuğunu ve masalın belli başlı karakterleriyle karşılaşmasını epizodik tablolar halinde keyif ve merakla izliyoruz. Kitaptan alınan ve birbiri ardına akıllıca sıralanan sahneler, oyunun duygusunu aktarma konusunda çok başarılı. Tempo'nun, başta Haluk Yüce olmak üzere, Marina Yüce ve Şirin Ceylan Özen ile sağladığı uyum ise yapıtın şiirsel boyutunu ayakta tutmaya yetiyor. Sahne üstündeki üç kişiyle sağlanan bu zengin ve sonsuz coğrafyada salınan kuklalar aracılığıyla yaşam ve sahip olduğumuz değer-

lerle ilgili sıkı ve şiirsel bir hesaplaşmayı da sessizce başlatmış oluyoruz. Bir Fransız ozanın söylediği gibi, "tadından ötürü yemeyi arzuladığımız çileğin besinsel yararı da, farkında olmadan vücut fonksiyonlarımızla buluşmuş oluyor" Oyunun sahne trafiğindeki titizlik ve özen şaşırtıcı düzeyde ustaca. Geçişler ve devinimlerdeki buluşlar ise bir noktadan sonra doğal kabul ediliyor; bu durum ise izlediğimiz oyunu içselleştirme, dahası kendimizi de öykünün bir parçası olarak algılama konusunda biz izleyenlere yardımcı oluyor. Metin için seçilmiş ve belki de yeniden yazılmış olan diyaloglar, öykünün fikriyatını aktarma konusunda yerinde ve dozunda. Yine de, bizde sıklıkla yapılan bir yanlış konusunda peşin uyarıcı olmakta yarar görüyorum; bu çalışma bir çocuk tiyatrosu örneği değil. Küçük izleyiciler sahnede olup bitenleri elbette izleyebilirler ama gerek muhteva, gerek öykünün omurgasına yakınlık kurma konusunda elbette zorlanacaklardır. Ancak gençlerin, dahası yetişkinlerin bir şiir resitaline dönüşen bu performanstan etkilenmeden çıkacak-

Bir Tiyatro

larını söylemenin de yararlı olacağına inanıyorum.

“Tiyatro Tempo”nun, özellikle son yıllarda, adeta bir sosyal sorumluluk” projesiymişçesine ele aldığı ve kimi tematiklerden hareketle sahneye taşıdığı, Beckett sözsüz oyun ya da Sokrates’in Son Gecesi gibi oyunlarla hedef büyütüğünü söylemekte yarar var. Onların fazlasıyla özveri taşıyan bu girişimlerine karşı Başkent izleyicilerinin de duyarlı ve ilgili olmalarını beklemek ise hem kültür dünyamız, hem de has sanatın güzide örneklerinden biriyle daha buluşmak adına ciddi bir şans kanımca.

Her düzlemde yaşamakta olduğumuz şu kaotik zaman diliminde “Küçük Prens” aracılığıyla soluk almak isteyenler için Tiyatro Tempo’yu adres göstermekten başka ne gelir ki elimizden. Tiyatronun merdivenlerinden yavaşça inin ve orada, içinde Küçük Prens’in de devindiği o benzersiz gezegenle zaman yitirmeden tanışın. Ufkumuzu genişleten, estetik beğenimizle ilgili çıtamızı yükseğe taşıyan bu soy çalışmalara daha sıklıkla karşılaşmak ise beklentimiz olsun. Teşekkürler Exupery, teşekkürler Dubrol-yubova, teşekkürler Tiyatro Tempo. Evet, güzellikler paylaşmak içindir. Bu cümle de kitabın anımsattıklarından değil miydi zaten?

Yetişkinler ve Çocuklar İçin Ankara'da Bir Kukla Tiyatrosu Geleneği: Tiyatro Tempo

1984 yılında başlayan bir yolculuk ve tiyatro sahnelerine düşen bir ışık Tiyatro Tempo. Ama diğer tiyatrolardan çok önemli bir farkı var. Sahne üstünde kullandıkları dili kuklalar aracılığı ile oluşturuyorlar. Yani Tiyatro Tempo bir *kukla tiyatrosu*.

Tiyatro Tempo'nun kurucusu ve genel sanat yönetmeni Haluk Yüce, "kukla sanatının büyüğü, görsel zenginliği, sahne üstünde yarattığı metafor ve güçlü bir sahne dili oluşu bizi bu sanatla ilgilenmeye itti" diyor ve ekliyor:

"kukla sanatı çocukların düş dünyasında çok değişik ve yeni kapılar açar, hayal kurma becerilerini geliştirir ve zihinlerini dinamik hale getirir. Kukla tiyatrosu çocuklar için hem sahne sanatlarıyla tanışma, hem de sanatsal donanım açısından ciddi bir birikim aracıdır. Çünkü bu sanat müzikten görsel sanatlara (resim, heykel, mimari, her tür tasarım), pantomimden dansa her tür sahne sanatlarını, ışık, gölge ve film tekniklerini içine alan çağdaş bir sahne dilidir."

Tiyatro Tempo'nun oyun dağarcığı (repertuarı) çok geniş. Bu repertuarın büyük çoğunluğunu 3 yaşından 16'ya kadar değişik yaş gruplarındaki çocuk ve gençlere yönelik oyunlar

oluşturuyor: her biri diğerinden farklı görselliklere ve öykü diline sahip kırka yakın kukla oyunu. Aralarında 'Karagöz Oyunları'nın ise çok özel bir yeri var. Bir tanesi geleneksel olmak üzere 5 farklı Karagöz oyunu düzenli olarak sergilenmekte.

Tempo'nun kurucusu Haluk Yüce, nam'ı diğer *Hayali Yüce Ali*, Karagöz'ü ustası *Hayali Torun Çelebi*'den öğrenmiş. Torun Çelebi ise bu sanata çok büyük emeği geçmiş olan *Hayali Küçük Ali*'nin torunu ve öğrencisi. *Hayali Yüce Ali* ve Tiyatro Tempo aldığı bu sanat bayrağını sadece Türkiye'de yaptığı düzenli gösterilerde değil, yurt dışında katıldığı uluslararası kukla festivallerinde de dalgalandırma sürdürüyor. Buna ek olarak günümüzde çocukların Karagöz'e ilgisi ni gören Tiyatro Tempo artık okulda ve evde çocukların da Karagöz'le buluşabilmesi için yeni ürünler tasarlamış. Portatif, çocukların kolayca kullanabilecekleri, kaliteli, estetik ve kolay yıpranmayan *Karagöz Sandığı* ve çeşitli tasvirler artık Tiyatro Tempo'dan edinilebiliyor.

Şu anda Karagöz gösterilerinde Hayali Yüce Ali'nin asistanlığını da yapan - en uzun soluklu yoldaşı* - Marina Yüce Moldova'dan Türkiye'ye göç etmiş bir oyuncu ve kukla

sanatçısı. Marina Yüce son yıllarda hem uluslararası ilişkileri yürüterek hem de tiyatronun müdürlüğünü yaparak koskoca bir yük taşıyor. Yüce Karagöz'ü Tempo'da tanımış ve asistanlık yapmaya başladıktan sonra bu oyunlarda çalışmak onda 'Karagöz tutkusu' oluşturmuş. Karagöz sanatının kukla tiyatrosunun gücünü gösteren çok iyi bir kukla geleneği olduğunun altını çizen Marina Yüce "bunu yurt dışında katıldığımız festivallerde oldukça net bir şekilde gözlüyoruz" diyor ve ekliyor:

"Karagöz, katıldığımız kukla festivallerinde çok büyük bir beğeni kazanıyor. Ne yazık ki, Karagöz'ün değeri Türkiye'de yeterince bilinmiyor. Ona yalnızca geleneksel olduğu için bir değer yükleniyor. Oysaki bir 'kukla tekniği ve tarzı' olarak da kendi başına bir değeri ve gücü var. Geleneksel deyince 'eski, eskimiş' gibi bir algı oluşuyor. Bu çok büyük bir algı yanlışlığı. Eğer taşıdığı güçlü bir değeri olmasaydı Karagöz altı yüz, yedi yüz yıldır yaşıyor olabilir miydi? Teknolojinin bu kadar çok kuşattığı -en azından günümüz çocuklarının dünyasında- Karagöz bu kadar güçlü bir yer edinebilir miydi? Eğer günümüzde Karagöz hâlen 'güçlü bir figür' olmasaydı reklam sektörü AVM'ler Karagöz'e

Bir Tiyatro

her ramazanda bu kadar çok saldı-
rıp, kötü bir şekilde kullanarak onu
lime-lime ederler miydi?”

Haluk Yüce burada söze giriyor ve
Karagöz'e büyük bir tutkuyla bağlı
olduğuna ve büyük bir keyifle Kara-
göz oynattığına vurgu yaparak tüm
çağdaş kukla tekniklerini oyunla-
rında kullandıklarını belirtiyor. Yüce
konunun heyecanı ile gözleri parla-
yarak sözünü sürdürüyor:

“Teknik ne olursa olsun sizin anlat-
mak istediğiniz öykü ve o öyküyü
anlatmak için en uygun kukla tek-
nikleridir önemli olan. Gerisi sanatçı
olarak sizin yapacağınız seçime ve
beğeni düzeyinize göre vereceğiniz
karara kalıyor. Günümüzde kukla-
cılar artık kendilerini gizlemiyorlar.
Kuklacı ve kukla arasındaki ilişki de
oyunun bir parçasına dönüşüyor
ve bu durum oyunda felsefi bir kat-
man oluşturuyor. Örneğin **Bir Bec-
kett Oynamak** adlı oyunumuz *kuk-
la-kuklacı* ilişkisi üzerinden yürüyen
çok katmanlı bir oyun.”

Bu kez Marina Yüce hatırlatıyor:

“Burada kuklanın sadece çocuklar
için olmadığını belirtmek gerekir.
Bir Beckett Oynamak yetişkin kukla
oyunlarımız içinde hem çok çarpıcı

bir örnek hem de ‘kuklanın sadece
çocuklar için’ olduğu algısını kıran
bir çalışma. Diğer yetişkin oyunla-
rımızda da kuklanın inandırıcılığı,
etkileyciliği, bir aktörün yerini ala-
biliyor ve yaşayan bir karaktere dö-
nüşebiliyor olması izleyicilerde ciddi
bir şaşkınlık yaratıyor.”

Marina ve Haluk Yüce ile sohbetin
enerjisi ve ‘temposu’ düşmeden de-
vam ediyor. Söz son iki sezon içinde
yapılan iki yetişkin oyununa geliyor:
Sokrates’in Son Gecesi ve **Küçük
Prens**. Sokrates’i Stefan Tsanev yaz-
mış, Petar Todorov kukla için uyar-
lamış ve yönetmiş, Hanna Schwartz
sahne ve kukla tasarımını yapmış ve
müziklerini Nedim Yıldız bestelemiş.
Nedim Yıldız dışında ekipteki üç ya-
ratıcı sanatçı da Bulgar. Haluk Yüce
oyunda Sokrates kuklasını, Marina
Yüce ise Gardiyan ve Sokrates’in Ka-
rısı Ksantippa kuklalarını oynatıyor.

Saint-Exupéry’nin **Küçük Prens** ro-
manı ise 12 yaş üstü genç ve yetiş-
kinler için tasarlanmış bir aile oyunu.
Bu oyunu Tiyatro Tempo’da daha
önce üç kez oyun sahnelemiş olan
Antonina Dobrolyubova (Rusya)
kukla için uyarlayıp yönetmiş. Kukla
tasarımı da yine Rusya’da Olga İv-
çenko tarafından gerçekleştirilmiş.
Bu oyun Dobrolyubova’nın uzmanı

olduğu ‘kara tiyatro’ (*blacklight*)
kukla tekniği ile sahneye taşınmış.
Oyunda kuklaları Marina Yüce, Cey-
lan Özen ve Haluk Yüce oynatıyorlar.
Kuklalar Rusya’da yapılmış, sahne
tasarımı Haluk Yüce’nin çalışması ve
dekor uygulamasını da Savaş Bay-
ram, Ayşe Uysal, Selim Akbulut ve
Okaner Yüce gerçekleştirmişler.

Tiyatro Tempo onlarca ödüle sahip
ve uluslararası kukla dünyasında
çok bilinen bir topluluk. Bugüne ka-
dar gittikleri ülkelerin listesi azımsa-
nacak gibi değil: Almanya, Belçika,
İspanya, ABD, Pakistan, Hindistan,
Singapur, Mısır, Moldova, Rusya, Ür-
dün, Suriye, Lübnan, Tataristan, Ta-
cikistan, Bulgaristan ve Kore. Tempo
bugün otuz üç yaşında. Çocukken
Tiyatro Tempo’da oyun izlemiş olan
gençler yetişkin oyunlarına geliyor-
lar veya çocuklarını çocuk oyunları-
na getiriyorlar. Otuz üç yıl önceden
kalan ve halen Tempo’nun oyun
dağarcığında olan oyunları bugün,
otuz yıl önce o oyunu izlemiş anne
veya babalar çocuklarıyla birlikte bir
kez daha izliyorlar!

Nice otuz üç yıllara Tiyatro Tempo.

*:Karagöz’de yardımcıya *yardak* deniliyor.